

2. Сільське господарство України: стат. зб. / Державна служба стат. України. — Київ, 2013. — 402 с.
3. Охрана окружающей среды в Республике Беларусь: стат. сб. / Нац. стат. ком. Респ. Беларусь. — Минск, 2014. — 264 с.
4. Довкілля України: стат. зб. / Державна служба стат. України. — Київ, 2014. — 223 с.

Поплевічева Н.Г. аспірант,
Національний інститут стратегічних досліджень,
начальник управління, Державна служба
фінансового моніторингу, м. Київ

ПРОТИДІЯ ВІДМИВАННЮ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ: АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Протидія легалізації (відмиванні) злочинних доходів вже тривалий час є одним із обов'язкових елементів державних стратегій країн, спрямованих на забезпечення сталого розвитку економіки та знаходиться під пильним контролем світових організацій.

Зусилля багатьох країн та міжнародних організацій щодо протидії легалізації (відмиванні) злочинних доходів та фінансуванню тероризму протягом останніх років здебільшого були спрямовані на вивчення та виявлення незаконних схем відмивання доходів із використанням установ, що здійснюють фінансові операції або надають фінансові послуги та готівкового переміщення грошей. Менш дослідженою з цієї точки зору залишається сфера торгівлі. Здебільшого, торгівельні операції здійснюються в рамках фінансової системи, оскільки значний обсяг товарів і послуг фінансується банками та іншими кредитно-фінансовими установами. Проте, з огляду на різноманітність видів товару, кількості учасників, різну тривалість та обсяги, торгівельні операції приховують значні ризики з точки зору можливості їх використання у схемах легалізації злочинних доходів.

В останні десятиліття обсяг торгівлі в значній мірі зріс. За даними World Trade Organization [1] річний обсяг світової торгівлі товарами у 2013 році перевищив 18,3 трлн. дол. США, що удвічі більше порівняно з 2004 роком, а обсяг світової торгівлі послугами склав понад 4,6 трлн дол. США.

Група з розробки фінансових заходів з боротьби з відмиванням коштів, отриманих злочинним шляхом (Financial Action Task Force — FATF) визначила, що відмивання «брудних» коштів у торгівельній сфері є одним із способів, за допомогою якого злочинні організації та особи, переказують кошти з метою приховування їх походження та їх інтеграції в легальну економіку [2]. FATF також визнала, що діяльність державних органів, що регулюють сфери митного, податкового нагляду є менш ефективною в ідентифікації та протидії відмиванню коштів, пов'язаного із системою торгівлі, ніж в боротьбі з іншими формами відмивання злочинних доходів.

Особливо це стосується системи міжнародної торгівлі, значний ризик використання якої у схемах легалізації доходів злочинного походження обумовлений низкою факторів: значними торгівельними потоками, на тлі яких важко відстежити окремі транзакції; різноманітністю та складністю фінансових угод, що включають операції з іноземною валютою (часто багаторазові); змішуванням у схемах легалізації доходів законного і незаконного походження; недосконалістю процедур перевірки митними органами при виявленні незаконних торгових операцій, а також програм обміну митними даними.

Уповноважений орган влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом в Україні [3], зокрема визначає наступні основні прийоми легалізації злочинних доходів у сфері торгівлі:

- Завищення або заниження вартості товарів і послуг в рахунках-фактурах з метою передачі надлишку вартості між учасниками угоди.
- Завищення / заниження кількості товарів, обсягу робіт та послуг та багаторазове виставлення рахунків-фактур на товари та послуги.
- Недопоставка або поставка надлишкового обсягу товарів або послуг (фіктивна поставка), яка передбачає лише оформлення фіктивних документів на поставку товарів, послуг через фіктивні фірми без фактичної їх поставки.
- Опис товарів і послуг, що не відповідає дійсності, зміна якісних характеристик товарів, робіт та послуг. В основі методу — використання товарів, послуг, які мають незначну ціну, але за властивостями схожі на аналогічні з високою вартістю. Напри-

клад, об'єкти інтелектуальної власності, вартість яких досить важко встановити.

Таким чином, проблема відмивання злочинних доходів у сфері торгівлі потребує подальшого регулювання з боку держави. Серед методів, що застосовують уряди інших країн для вирішення цієї проблеми, досліджених FATF, та які можуть бути ефективними в нашій державі:

- розробка та запровадження ефективних методик ідентифікації діяльності учасників транскордонних торгових операції з боку митних та податкових органів на предмет виявлення невідповідностей щодо тарифів, країни походження товару, виробника, імпортера чи експортера, остаточного вантажоодержувача, брокера, ціни за одиницю товару тощо для визначення потенційних об'єктів злочину (в деяких країнах створені спеціалізовані підрозділи, відповідальні за здійснення моніторингу імпорту та експорту, аналізу торговельної інформації на предмет причетності до відмивання злочинних доходів);

- вдосконалення механізмів співпраці та оперативного обміну інформацією між органами нагляду за торгівлею та митного контролю, з органами, відповідальними за виявлення та розслідування злочинів з відмивання коштів та фінансування тероризму.

- посилення взаємодії з відповідними іноземними органами (наприклад, органами нагляду за торгівлею та слідчими органами або митною службою і підрозділами фінансової розвідки) з метою обговорення та передачі досвіду щодо нових тенденцій і випадків ВК/ФТ з використанням торгівлі;

- обов'язкове запровадження банками та іншими фінансовими установами системи управління ризиками, пов'язаними з торговельно-фінансовою діяльністю, ідентифікації та моніторингу підозрілих та незвичних операцій, які становлять підвищений ризик відмивання злочинних доходів.

Література

1. World Trade Organization. International Trade Statistics, 2014 [Електронний ресурс] — https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/wtr_e.htm
2. Financial Action Task Force (2006), «Financial trade based money laundering», June 2006. [Електронний ресурс] — <http://www.fatf-gafi.org/>
3. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу / Розділ: Типології [Електронний ресурс] — <http://www.sdfm.gov.ua/>